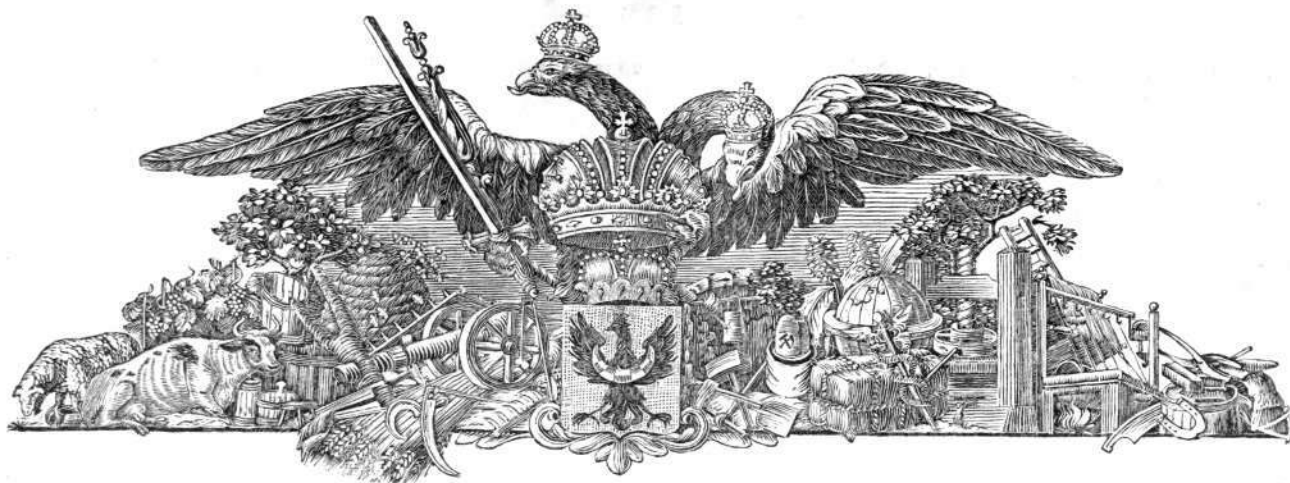

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 26. maliga serpana 1848.

List 30.

Domorodci?

(Svobodno po ilirski pesmi Mirko Bogoviča v Danici natisnjeni.)

Mnogi prav: »sim domorodec!«

Ali svetlo vse ni zlato;

Domorodnost ni igrača.

De je tako, pazi na to;

Kdor ne pazi, stavo plača!

Ali so to domorodci,

Ktéri od reči narodnih

Govoriti dokaj znajo,

Pa u prid reči ugodnih

Tudi vinarja ne dajo?

Ali so to domorodci,

Ktéri prav kot prismojenci

Iz vsiga deró se gerla

Noč in dan: »Mi smo Slovenci,

Naša reč še ni umerla?«

Ali so to domorodci,

Ki le, kadar jim je glava

Polna vóla, polna vina,

Vpijejo: »Živi nej Slava,

Narodnost in domovina!«

Ali so to domorodci,

Ki za trojno barvo vžgani

Kážejo se deželane,

Kterih pa je bilo vlni

Sram še biti iz Ljubljane?

Ali so to domorodci,

Ki želéči čast doséči

Kakor Katon le ex rostris

Trobíjo u svét kričeči:

»Ego etiam sum ex nostris!«

Ali so to domorodci,

Kterim le edino mar je,

Stiskati rojake drage

In nabérati denarje

V svoje lakomne besage?

Ali so to domorodci,

Kteri truda se bojíjo,

Ko edinost omaguje

In razpor nad domačijo

Svoje krila razteguje?

Ali so to domorodci,

Ki ljubéce samo tmíno

Lahko omaje vsaki vétér,

Ki tajíjo domovíno,

Jezusa kot nekaj Peter?

Oj, če to so domorodci,

Če od njih pomoč se čaka

Za pravico in svobodnost,

Bo zaterla sila vsaka

Lahko našo nam narodnost!

Malavašič.

Odgovor na oglas iz močirja.

Zlo se motite, ljubi Matjaž! kér mislite, de se močirje drugači ne da v rodoviten, kmetovavcu koristen svét popraviti, kakor z požiganjem. Pa še več vam rečem: požiganje močirja razun perviga je nar beržej vam še neznana potrata, ktero vam nar boljši pridelk komaj deseti del povérne. Pomislite, de vsak kóčni sežen (Kubikklafter) zapopade nar manj 12 centov suhe šóte, ktero tukaj prodajamo lahko po 10 kraje. Delo in vožnja vzamete 6 do 7 kraje., ostane tedej čistiga prihodka 3 kraje. pri centu. Če preórzjete mah za požiganje, ga nar manj šest palcov globoko prekucnete, tedaj na vsakim sežnji en cent, kteri bi vam za šóto prodan, 3 kraje. prihodka vergel, in verh tega tudi priložnost dal, z vašo družinico in govedi še 7 kraje. ob časih pridelati, kadar silniga poljskiga dela ni. Zračunite po tem prihodik eniga orala, ki zapopade 1600 kočnih sežnjev, in vidili boste, de znese 80 gold. — prištejte mu še kar znate zraven s pridnostjo pridelati, namreč po 7 kraje. . . 176 gold. 40 kraje. in zavzeli se boste, de ste zavoljo k večimu 35 mernikov réži in do 20 centov slame . . 256 gold. 40 kraje. zavergli.

Ako pomislite, de bo cena dèrv, premoga (Steinkohle) in po tem tudi šóte (Torf) gotovo poskočila, kakošna neizrečena nemarnost in potrata je požiganje mahú!!

Kdor svoje premoženje takó nemarno kvari, takimu ni dovoliti, po svoji glavi gospodariti, marveč se mu spodobi preklicanemu biti.

Po pervim požiganji gré mah dobro vsušen z mešanico gnojiti, to je, z gnojem, s cestnim blatom ali s perstjó zmešanim; on bo brez vsiga naprejšnjiga požiganja rodoviten, in spodnja šóta bo ostala za poznejí rabo.

Požiganje mahú je dovoljeno od veliciga šmarna do 15. veliciga travna. Priden delavec, ki skerbi, de vred mah oberne, pred pa še na vsacih 15 sežnjev širjave globok graben vreže, de se voda odteka, v dovoljenim času večidel lahko požgè. Med 15. malim travnam in velicim šmarnam pa zares ni varno požiganje dovo-

liti, kér ob času cveta okajene, zlasti pa ogréte žita oglušé.

Vélíki vodotočni grabní, po kterih zamore voda iz malih vodotokov naprej téči, so perva potreba. Te napraviti naj bo skerb celih sosesk, ktere jih potrebujejo, sicer obdelovanje mahú ne pojde naprej.

Moje mnogotere skušnje v obdelovanji močirja v travnike, njive in boršte od léta 1830 do sedaj so me izučile, kar vam tukaj odgovorim. De je vse to gotova resnica, pridite se k meni prepričat; vam bom vse z veseljem razkazal.

Dr. Orel.

Odperito pismice krajskim poslan- cam na Dunaji.

V Dunajskih Novicah smo brali, de je jél počasama minister podúka za novo osnovo šolstva vse pripravljati, kar to imenitno reč zadéva.

Vémo sicer, de mora poprej več drugih reči poravnanih in dognanih biti, na ktere se bojo pripomočki solških naprav opirali; vender pa se ne moremo zderžati, Vam že zdey priporočiti, de, če boste za vgodno spoznali, pot pripravljate vseučelišu (Universität) v Ljubljani.

Modri možjé ste, in za prid domovíne tudi vnetí, sicer bi Vas ne bili poslance izvolili — torej Vam ni treba veliciga dobička in potrebnosti take naprave na dolgo in široko razlagati. Brali ste tudi v Ljubljanskim nemškém časopisu in tudi v naših Novicah obširno razlaganje te potrebe, ktero so vodji šol in učeniki celi deželi, deželnim stanovam in Ljubljanski mestni gosposki na znanje dali. Stanovi in mestna gosposka so poterdili veliko koristnost take naprave, čeravno njih sedanje premoženje ni tako, de bi bili mógli posebnih pripomočkov že zdey obljubiti. De tudi dežela tako napravo želí, nam dajejo pisma od vsih strani na znanje. Če pa mislite, de bi potrebno bilo, podpise zastran tega vošila po deželi nabirati, prosimo, dajte nam na znanje, de ne bomo nič zamudili!

Stroški za napravo vseučeliša v Ljubljani ne bojo posebno veliki, zakaj novih učencov bogoslovstva ne bo treba, kér je že z vsimi učeniki prevedeno. Tudi učeniki zdravilstva so že večidel vsi v Ljubljani; tedej bi bilo le novih učencov pravoslovstva potreba. Verh vsiga tega imamo v Ljubljani že lepe pripomočke za napravo vseučeliša, namreč: dobro oskerbljen botaniški vert, bogat muzeum, pripravo za živino-zdravilsko šolo, kemijski laboratorij in bogato licealno bukviše.

Kér bi potem takim napráva vseučeliša veliko stroškov ne prizadjala, njegova koristnost pa je enoglasno spoznana, izročimo Vaši skerbi in Vašimu prizadevanju to domorodno reč.

Častiti poslanci! Ako pride zaveza našiga cesarstva z nemško državó v Vašim zboru skleniti, dobro pomislite, kaj de je volja krajskiga ljudstva: namreč de hoče v nemško zavezo stopiti, posebno zdey, ko so ljubljani Nadvojvoda Joan izvoljeni predstojnik nemške države, pa ne drugači, kakor de stopi avstrijsko cesarstvo v nemško zavezo takó, kakor se združi država z državó s polnim obderžanjem avstrijske samostalnosti. Dajte si zapisnike (protokole) Frankofortskih volitev predpóložiti — ti so edine prave priče: ali so volitve bile tako popolne, kakor bi imele biti, de zamorejo veljati kot občinska volja ljudstva. Ali jih je Frankofortski zbor na-tanjko pregledal? — — — Slovenci hočejo v prijaznosti in tudi v zavezí z Nemci živéti, pa le v taki, de obderžijo svojiga Cesarja v svojim popolnim veličanstvu in de ostane naše cesarstvo samostalno, de se ne potopí v

vunanji nemški državí, kakor se potopite Drava in Sava v Donavi!

Odperito pismice vsim Slovincem!

Iz Dunaja 15. maliga serpana.

Spet, dragi bravci, se Vam oglašim, de Vam povém nekte nove prigodbe iz Dunaja. — Primerilo se je pred nekimi dnevi, de so nekiga polkóvnika (oberstarja) pokopali. Za pogrébam je šlo tudi kardélo konj-
kov. Memo národne straže gredé, stopijo vsi stražniki v red in skažejo primerjeno čast vojakam (soldatam), njih predstojnik pa jim ni pozdravila povernil, in to se je mestnjanskim stražnikom grozovitno za malo zdelo. Jéli so po vsim Dunaji godernjati, de vojaki stražnike zametujejo, in nejevolja se je kmalo tako razširila, de so se nekteri terdiga ruvanja bali, sosébnó, kér se v sedanjih časih toliko laží zbléde, de je joj! Praviti so si namreč jéli, de vojaki še zmiram z ljudmí Meternihove baže v prijaznosti in zavézí stojé, de niso pri-
jatlí ljudstva, de komaj čakajo, de bi se spet kak pun začel, de bi na ljudí streljali i. t. d. Predstojniki vojaški te kvante zvedivši, se podajo do mnogih národnih straž po méstu in jih s prijazno besédo zagotovijo, svoje prave odkritoseréne prijaznosti. Mestnjane (purgarje), akademijško kardélo in národno stražo je to zagotovilo toliko razveselilo, de so sklenili, večerey na lóki (Augarten) občin zbor napraviti. In zares se jih je zbralo na tavžente vojakov in stražnikov; polkovnik oklepniškiga Mengenoviga polka, gospod Veis z iménam je po serčnih besédah zagotovljenje oznanil, de tudi vojaki niso sovražniki postavne prostosti, in de hočejo za naprej, kakor do zdaj, vse ljudstvo bratovsko ljubiti in tako pokazati, de je le edínost prava podpora avstrijskiga cesarstva. — Zbrana množica je jela od veselja kričati, eden drugimu so jeli roke podajati, se poljubavati (kuševati), in serčno prijaznost si obetavati. Po poldan so se na mnogih krajih vojaki in stražniki snidili, so veseliga serca marsikter kozarček vina spraznili in práv židane volje bili!

Predstojnik Dunajskih mestnjanskih oklepnikov, gospod Šercar, je tudi mene k ti veselici povabil in ko prideva v tako zbirališe, je stopil na stol, in je začel z goréčo besédo imenitnost tega dneva oznanovati in je tudi na me, kakor na ptujca pokazal, de sim prepričan od zvéstiga duha Dunajčanov. Na to tudi jez stopim na stol in oznamim, de se je naša slovenska dežela živo prepričala serčnosti Dunajčanov, ki so nam pridobili takó željno pričakovano svobodnost, ktera je toliko bolj ukoreninjena, ako se ljudstvo z vojaki po-
brati. Sej ni nič lepšiga, kakor je bratovska ljubezin med vsimi stanovi. Naš Izveličar je sam to čednost svojim učencam nar bolj priporočal!

Na večer ob 10. uri so se pa mestnjanski stražniki spet vkup zbrali in so se podali v procesí z veliko muziko in z baklami pred stanovanje imenovaniga polkovnika Veisa. Jez in moj tovarš gosp. dohtar Kavčič sva bila tudi med njimi, in sva vsak svojo baklo nosila. Pred hišo polkovnika se vstavimo, — on pride doli med nas, se serčno zahvali in predstojnik gosp. Šercar mu krasni venec na njegovo že plešasto glavo položí. Od ondó se je pa še procesija do nekterih drugih vojaških poglavarjev podala.

Vidite tedej, prijatlí moji v dragi domovini! de tukaj v velikim mestu našiga cesarstva gospoduje edínost, ljubezin, mir in sprava. Le takrat malo zaropotajo, kader slišijo, de hoče kdo pravice ljudstva spodriníti ali okrajsati. Naš milostljivi Cesar bi se gotovo sami veselili, ko bi tukaj bili!

Kar pa državni zbor vtiče, vam moram oznaniti, de smo danes četerti shod iméli. Tukaj smo zborniki sklenili, de so volitve 130 poslancev za popolnoma

12) Je bilo sklenjeno gosp. Ravnikarju, ki je svoje priprave za ilirsko-nemški jezik društvu radovoljno izročil, se zahvaliti.

13) Se je sprejelo z veseljem oznanilo, da je bravno društvo tukajšne duhovščine pripravljeno svoje knjige slovenskemu društvu prepustiti.

(Konec sledi.)

Novičar.

Poslednji teden je bil srečen za našo armado na Laškem. Radecki, vikši vodja, je 26. dan tega mesca iz velicga taborišča Palaco Alcareia tole oznanil: „Serčnost naše armade je kralja Korla Alberta pri Kustoci v tri dni terpeči vojski premagala. Armada sovražnika beži, mi pa jo mahamo terdó za njegovimi petami. Bog živi našiga Cesarja!“ — Ljubljana je bila v petik zvečer zavoljo te novice razsvitljena. — Dunajski zbor zdej že čez en teden terpi, pa še ni nič posebniga (važniga) opravil. — Vsi poslanci še niso poterjeni. — Gosp. Ambrož so nam poslali zapisnik (protokol) prvega državniške zboru; v njem pismu se zmirej pravi slovanski duh živi; ni tedej res, kar so nekateri prehitro sodili, da so Ambrož Slovencem odpadli. — Cesar so še zmirej v Innspruku na Tirolskem. — Nadvojvoda Janez so bili namenjeni 28. dan v Frankfurt se podati, kjer so opravniki nemške države izvoljeni. — Dozdej se ni še nič zvedilo, kaj de so Nadvojvoda za vkrotenje strastnih Madžarov in opravičenje junaških Hervatov storili? — Ban Jelačić je ravno zdej v veliki slavi na Dunaji. Po sklepu Hervaškiga deželniškega zbora terja ban 3 reči: 1) da naše cesarstvo celo ostane, kakor je dozdej bilo; 2) da hervaško-slavonsko-dalmatinsko kraljestvo ne bo pod Madžarsko oblastjo, ampak samo za-se pod našim Cesarjem; 3) svobodno razširjevanje narodnosti. Ali bojo Madžari vendar enkrat spoznali, da se zdej noben narod ne da zatirati! — Zoper oblast nemške zavéze, po kateri bi imele vse druge vladarstva svojo samostalnost zgubiti, so se jeli na Pruskim (Prazjovskim) hudo vstavljati. — Koroški poslanec v Frankfurtu, gosp. Gricner, je 18. dan tega mesca nemškemu zboru svet predložil, da ima coelibat overžen biti. Kaj, dragi prijatel! se vtikujete v reči, ktere Vas toliko zadevajo, kakor žabo lešniki! — V Rovoredi na Laškem je 16. tega mesca gospódka postavila ceno letašnjih kokonov (židnih mešičkov), naš avstrijski funt na 23 kraje. in pol. Take nizke cene ljudje nikdar ne pomnijo. Vojska na Laškem je vsiga tega vzrok. — Slovenska stóletna pratika, lani v Ljubljani na svitlo dana, je od Lutomerške gosposke prepovedana!! Od Lutomerške gosposke, kakó je to? Sej je Lutomer (Luttenberg) na slovenskim Štajarskim. — Nič ne dé — gosp. Anton Nedveda ne vé tega in jo je iskrenimuro doljubu Fr. Muršiču po briču vzeti ukazal, rekoč: „na Štajarskim ne smeš slovenskih knjig šteti.“ Lepa novica je to, če je v vsim gotova!! — V Teržaskim listu (Journal des österr. Lloyd Nr. 171) dekaže natanjko nek učen mož, da Istrija je večidel slovanska dežela, kér med 160,000 prebivavci je le 55000 duž, ki niso slovanskiga rodú, — dve tretjini prebivavcov govorite slovansko, — in na 57 štirjaskih milijah Istrijske zemlje so le posamesni kraji, kjer laška zmes prebiva, sicer pa so povsod Slovani in Vlahi naseljeni. Imenovani sostavek priporočimo vsaicu radovednimu brati, kér pisavec kaj krepko podaja 3 istrijske poslance na Dunaji, ki so rekli: da Istrija je po jeziku, navadah, spominkih, véri, nagnjenji in zemeljni legi — laška dežela! Natanjčni popis Istrijanov v jeziku, navadah i. t. d., ki nam ga častiti

gosp. Zdešar v Novicah dajo, tudi poterdi krivo misel imenovanih poslancev v ti zadevi.

Krajncam!

Slišali ste že iz Novic in družih pisem, da taki poslanci, ki učeniga nemškiga jezika ne uméjo in tudi veliko družih vednost nimajo, sedijo v Dunajskim zboru kakor lipovi bogovi! Kaj je tudi kmetam s takimi poslanci pomagano, ki ne znajo gladko in krepko govoriti in se za pravično reč možko potegovati? Dozdej še nobeden taci poslancev ni besedice znil. Velki zbor ni oštarija, kjer zna marsikter veliko jezikovati. Verjemite nam: Tlaka in desetina boste po pravici in za kmete dobro razsojene, tudi brez poslancev v kmečkih jopah. In le zatega voljo so kmetje kmečke poslance volili; — družih reči, kakor — postavimo — naprave srejske ali soseskine vladije i. t. d. pa še porajali niso, in vendar je tudi ta reč za kmeta silno imenitna reč!

Kmetje! motite se, ako mislite, da v vsaki gosposki suknji vaš sovražnik tiči, in da le kmečki jezikovavec vam bo pravdo dobil! Silno silno se motite. Pomislite, kdo vam je mesca sušca svobodnost pridobil? Kdo je naredil, da se vam bojo Vaše težave polajšale? Ali kmetje? Ni res! Mestniki so to vse rešili. In zvedeni možje v gosposkih suknjah, ki so poslanci na Dunaji, vam bodo pridobili pravično prostost.

Ako boste tedej vnovič poslance volili, volite umne, zvedene možje, ki znajo v imenitnem zboru možko govoriti, — ki so vnéti za pravično poravnanje Vaših težav, — ki so goreči ne le za odpravo tlake in desetine, temuč tudi za vesolni prid naše domovine.

Siliti vam nobeniga poslanca nočemo, le svetovati vam čmo nekatere možje, za ktere mi dobri stojimo, da bomo z njimi prav zadovoljni, če bi poslanstvo prevzeli. Taki možje so gosp. Matija Dolenc, dohtar pravice, skozi in skozi pošten in za svojo domovino vnét Krajnc, zdej na Dunaji prebivajoč; — gosp. Janez Hladnik, doktorand pravice, zdej tudi na Dunaji; — gosp. Dr. Matija Sporer, svetovavec deželniškega poglavarstva v Ljubljani, za občinsko dobro vés vnét mož, — in še več družih, od kterih smo že v Novicah govorili.

Vsa čast in hvala omikanim in poštenim kmetam! Ali druga je moder kmet v svojim gospodarstvu, druga pa spet v Dunajskim zboru! Vredništvo.

Popravitik.

V poslednjim listu na prvi strani na 22. verstí od spodaj namesti kočnih sežnjevi béri štirjaskih sežnjevi.

Današnjemu listu je pridjan imenik poslancev na Dunaji, kteri pa niso vsi poterjeni, zato kér pri nekterih volitvah ni bilo postavno število volivcov, ali pa so se druge napake godile. Izmed krajnskih tudi 2 ali 3 še niso poterjeni.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajnji	
	29. maliga serpana.		24. maliga serpana.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače	1	57	2	5
1 » » banaške	2	10	2	12
1 » Turšice	1	15	1	18
1 » Sorsice	—	—	1	40
1 » Reži	1	28	1	27
1 » Ječmena	1	6	—	—
1 » Prosa	1	42	1	37
1 » Ajde	1	36	1	28
1 » Ovsa	—	52	—	52